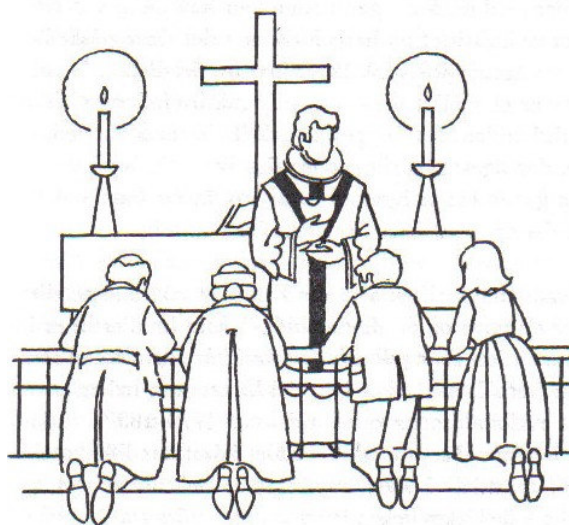

SYNDEN FØR & EFTER KRISTENDOMMENS TID I GRØNLAND

Bachelorprojekt januar 2007
Stud.theol. Ulrik Albrechtsen
Institut for teologi
Ilisimatusarfik
Vejleder: Aage Rydstrøm-Poulsen

Indholdsfortegnelse

Indledningen.....	2
I - Opfattelse af synden før kristendommens tid.....	3
Overgangen til kristendommen.....	4
Selviskheden.....	4
Døden.....	5
Heksene.....	5
Åndemanerne.....	5
Synden er at bryde tabu.....	7
Seancen.....	7
Syndige handlinger.....	8
Overtro medfører drab.....	9
Lovløshedens galskab.....	9
II - Mødet mellem hedninger og kristne.....	10
III – Opfattelse af synden efter kristendommens tid.....	11
Melanchton.....	12
Hans Egedes begrundelse.....	12
Vantroen.....	13
Missionens tid.....	13
Mildere tider.....	14
Stadig problemer for missionen.....	14
IV - Konklusion.....	17
Kilder.....	21
Noter.....	22

Matt 28,18 - 28,20

”Jesus kom hen og talte til dem og sagde: Mig er givet al magt i himlen og på jorden. Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet jer. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende.”

Indledningen

Før jeg begynder at betragte synden før kristendommens tid i Grønland, er det for mig vigtigt at fastslå det som Chr. Rosing i sin indledning i bogen om "Østgrønlænderne" påpegede¹: "*Jeg er nemlig ikke i tvivl om, at alle hedenske eskimoers tro og skikke er næsten ens alle steder, bortset fra ganske betydningsløse afvigelser.*"² Ved "betydningsløse afvigelser" mener Rosing, at grundsætningen³ i grønlændernes tro er samme og ens, hvorfra deres skikke og begreber dog har afvigelser.

Samtidig skal det understreges, uagtet troen og skikkene var ensartet, var forholdene fra kyst til kyst i grønlændernes levevis før kristendommens tid i høj grad afvigende. Nogen steder er man mere civiliseret end andre steder osv. Missionær Sylow fra Frederikshåb skriver i året 1746: "*Befolkningen her i "syden" var nemlig efter sigende "meget vildere" end i Godthåbseggen.*"⁴ Om samme problem skriver man om missionen i Nordgrønland: "*[...] beboerne af Disko var berygtede for Vildhed og fjendtligt Sindelag mod Europæerne, dels og navnlig fordi den gamle "Religion" maatte antages at have stærkere Tag i Befolkningen her end i Sydgrønland. Poul Egede siger i hvert Fald, at i Diskobugten "har Fanden sit grønlandske Accademie, der er meget riig paa Angekuter", gennem hvilke bemeldte Person dér "regierer lige saa slemt som Paven i Rom".*"⁵ Ved anlæggelsen af "*Fiskernæs-Logen*" i den saakaldte "*Søndre Fiskefiord*" mellem Godthåb og Frederikshaab konstaterede man samtidig befolkningen, som er på 50 familier som: "*et stille, fredeligt og roeligt Folk, som skiotter sig selv og flytter meget lidt omkring.*" På noten dertil viser man, at det var et "*Brev fra Lars Dalager til Missionskollegiets Sekretær, 15. Aug. 1754.*"⁶ Til forskel for Fiskeræset påpeger Ostermann om problemet sydpå således: "*Da Missionær Buch kom til Julianehaab 1779, var Befolkningen "ikke alene Hedninger, men endog bekiendte Mordere," og nogle af de første døbte "gik adskillige Gange tilbage til Hedningerne," fordi de ikke vilde indordne sig under de nye, kristne Forhold. Saaledes havde de ogsaa været mod Nord i Umánaksbugten og til dels i Diskobugten, og mod Syd i Frederikshaabs Distrikt ved Tidsrummets begyndelse.*"⁷

Disse beretninger er erfaret af de missionærer, der selv befandt sig under kampen mod den hedenske tro i Grønland, og disse var berettet ud fra deres egne oplevelser midt i tiden, hvor man endnu ikke havde fået kristnet hele den Grønlandske befolkning, og mens endnu de døbte levede sammen iblandt hedningene. Dette forklarer de lovløse og ukristne tilstande, der er at møde, alt efter hvor man befinder sig som missionær i Grønland. Det viser sig samtidig også, hvad angår de

hedenske, at man havde haft vanskeligheder med helt at eliminere den gamle grønlandske tro: "[...] da hedningernes skikke og overtro endnu – ganske vist i væsentlig mindre grad – viser sig blandt de kristne overalt." ⁸ Det, som Chr. Rosing mener her, er vestkysten, hvor han kommer fra. Uagtet at der næsten var gået 200 år, siden Hans Egede kom til landet og indførte kristendommen, havde det været mærkbart, at grønlændere havde haft tendenser til at sammenblende deres hedenske skikke med kristendommen: "Som man kunne forvente af en teolog med Egedes baggrund, farer han meget hårdt frem mod religionsblanderier, og han tåler ikke, at grønlænderne bevarer nogen af deres skikke og institutioner. Som barn af sin tid tager han ikke i betænkning at bruge slående argumenter, når han vil have grønlænderne til at ophøre med at bruge amuletter." ⁹ Det har samtidig også været mærkbart, at grønlænderne i starten også har opfattet kristendommen mere som overtro, set ud fra den hedenske tro. Meget tidligt viser det sig samtidig, at grønlænderne havde tendenser til at falde tilbage til hedenskabet. Senere ville jeg beskæftige mig mere med det samme emne. Missionsarbejdet har ikke været let og derved har mange ofret sig selv til fordel for kristendommen. Dog handler emnet, som jeg skal behandle, om "synden", forstået og opfattet af den hedenske grønlænder set i lyset af de missionærer, der havde været tæt på disse indfødte. Det skal derfor understreges, at det syndige liv, man anså fra den kristnes synspunkt, drejer sig om alt, hvad der havde at gøre med det hedenske, derved alt hvad der er skik og tro.

I - Opfattelse af synden før kristendommens tid

Opfattelsen af synden før kristendommens tid i Grønland, kan ud fra min forståelse ikke sammenlignes med kristendommens begreb om synden. Grønlændernes forståelse af deres skikke og tro kan end ikke de selv udtrykke, i form af noget der er syndigt. Før kristendommens tid har de hverken forståelse for Guds herredømme, eller for de åndelige begreber¹⁰ som man giver udtryk for indenfor kristendommen. Således har de - set fra deres eget liv - været udenfor forståelsen af civilisationens lovmæssigheder, idet de på anden vis søger at indhente det, som de anså for at være retfærdigt i deres liv. Som et eksempel kan jeg nævne "iverneq" som betyder trommestrid.¹¹ Nærmest på den baggrund kan vi kalde dem for folk, der er uciviliseret på grund af deres uvidenhed om Gud - såfremt man betragter dem udefra – derfor ordet hedenskab. Manglende Gudstro eller uvidenhed om Gud som skaber og opretholder, hos grønlænderne før kristendommens tid, har også Otto Sandgreen skrevet om i bogen: "Taamani Guutimik nalusuugama" hvilket betyder "dengang da jeg var uvidende om Gud", berettet af åndemaneren Georg Quppersimann selv om sit liv som

hedensk, indtil han besluttede sig for at lade sig døbe. Chr. Rosing bevidner også dette: *”De hedenske eskimoer kender slet intet til den Gud, som alene er den virkelige Gud [...] og kan derfor slet ikke gøre sig nogen klar forestilling om, hvorledes mennesket er blevet synder, [...] Ikke engang sjælens fjende Djævelen, hans væsen eller hans person, er de i stand til at danne sig en forestilling om.”*¹² Jævnfør også Ostermann for dette: *”De hedenske Grønlændere havde ikke nogen udformet Gudetrou. De havde ganske vist en Anelse om et højeste væsen som de kaldte ”Pinga” som betyder Han deroppe, men de forbandt ikke nogen som helst bestemt Forestilling med dette begreb.”*¹³

Overgangen til kristendommen

Først efter at kristendommen blev indført som mission i Grønland, begyndte grønlænderne at lære om det syndige liv, således at grønlænderne først dér begyndte at lære om det at kunne udtrykke, hvad der var syndige forhold. Først herfra kan de begynde at opfatte synden i sig selv. H. Ostermann har et eksempel: *”[...] meget vildere” end i Godthåbseggen, hvor evangeliet jo nu havde været regelmæssigt forkyndt i over tyve år.”*¹⁴ Her er der en klar antydning af, at kristendommens forkyndelse i Grønland allerede har banet vejen for noget nyt, derved mod en meget positiv retning, da der her menes med, at kristne grønlændere, er blevet mere civiliseret end hedenske grønlændere, og dermed mere bevidst om livet ved at følge kristendommens og lovens rammer. De hedenske Grønlænderes opfattelse af deres skikke og tro, kan heller ikke sidestilles kristendommens, da de hedenske grønlænderes opfattelse af deres skikke og tro, er mere indsnævret.¹⁵ De hedenske grønlænderes liv er, udelukkende baseret på den enkelte individs instinkter for overlevelse

Selvisheden

Derfor er opfattelsen af ondskaben mest baseret på det, der sker imod det enkelte individ selv, eller dennes nærmeste. For således er det en meget egocentrisk livsførelse, som ikke stræbte imod et liv svarende til kristendommens, som derimod har det formål, at man skal elske sin næste som sig selv. Som eksempel på denne forskel vil jeg nævne det, som Rosing betegner som manglende barmhjertighed: *”Den skammelige adfærd stammer også fra den forfærdelige mangel på barmhjertighed. Det viser sig ved, at de mænd, der flere gange har forladt deres koner, fuldstændig mangler barmhjertighed overfor deres små børn og deres døtre; de har således for skik, når moderen dør, at begrave hendes lille barn sammen med hende, skønt det er fuldkommen raskt, eller at kaste det i havet. På den anden side siges der, at kvinder, hvis mænd er døde, gerne kaster deres mindste barn i havet, for at det ikke skal være dem til besvær. Det er rystende at høre, hvorledes man havde lukket en lille dreng på to år ude, hvis mor var død. Selv*

om den lille gerne vilde ind, forhindrede man ham deri og forlod ham ganske alene ved bopladsen. Senere var han flere gange set af kajakmænd; men ikke een af dem havde haft medlidenhed med eller havde hjulpet den lille, der var tørstig og havde tigget dem om lidt vand. Til sidst var han da også død af sult og tørst.”¹⁶ Det der her bliver nævnt, er kun en lille del af de forhold, der herskede under den hedenske tid.

Døden

Alt, hvad der så kan pege i retning mod det, vi kan kalde for synd før kristendommen tid i Grønland, er derfor kun noget, der sker for det enkelte individ og dennes nærmeste. Det har i høj grad noget at gøre med frygten for døden. Christian Rosing skriver: ”*De østgrønlandske hedninger er meget bange for døden, og de mener, at årsagen til døden ligger i deres medmenneskers (nemlig angakkuts og ilisiitsuts) had og forsøg på at styrte dem i ulykke. De mener, at sygdom og smerter viser sig som forløbere for døden som følge af en ”afsjæling” (tarningigaaneq) [...]*”¹⁷ Grønlænderne betragter således synden som noget der berøver dem til tab som person, enten i form af dødens indtræden, afsjæling som senere kan føre til sygdom og død, eller tab af de muligheder der kan føre til et velfungerende liv.

Heksene

De anser derfor ondskaben som noget der bl.a. er blevet provokeret af andre til, at ramme den enkelte person selv. Ulykker, død, sult ved misfangst, sygdomme mv. søges bl.a. fortolket ud fra noget der var frembragt af en anden hadsk person.¹⁸ Det kan være hævnere eller på baggrund af misundelse mv. Bl.a. søger de ofte at pege deres vrede imod gamle enker, eller enlige kvinder. Jeg henviser her igen til Chr. Rosing: [...] *De østgrønlandske hedninger tror fuldt og fast på ilisiitsut og er meget bange for dem. Hvis der sker en ulykke, eller hvis en af deres slægtninge eller anden dør, fatter de straks mistanke om, at en ilisiitsut er skyld i hans død.*”¹⁹

Åndemanerne

Syndens eller urettens oprindelse, fortolkes ofte af folk, som har deres forståelse ud fra den position de har opnået gennem tiderne, og som de har besat og derved bestrider ligesom noget man er blevet udvalgt til.²⁰ Denne udvælgelse er ikke dukket op fra dag til dag, men er blevet kendt gennem tidernes prøvelser og derved godtaget og accepteret af medborgerne, igennem årelange perioder. Ifølge Chr. Rosing: ” *Angakkut (Pluralis af angakkoq) er de mest betydelige mænd blandt bopladsfællerne, der ser op til dem og frygter dem. De er bopladsens herskere og sørger for, at deres bopladsfællers tro vedligeholdes. De er lærere, vejledere og medicinmænd. De er de mest*

intelligente af bopladsfællerne og udfører mystiske gerninger, for at få andre til at tro fuldt ud på sig, på deres anvisninger og helbredelsesmetoder.”²¹ Om disse åndemanere uddyber Ostermann: ”I nærmere Forbindelse med de højere Magter kunde Grønlænderne – som allerede antydet – kun komme gennem angakkut som betyder troldmændene. Disse var ved Hjælp af hver sin private Aand (Toornaq) – spiritus familiaris kalder Egederne den – i Stand til at faa Besked, Bud, Raad o. lign. Fra Toornaarsuk i denne eller hin bestemte Anledning, som kunde være hvad som helst. De maatte en bestemt Uddannelse og lang Indøvelse til for at blive angakkoq. Angakkut var Lærere, Vejledere og til dels Dommere i alt Religionen vedrørende, endvidere Hjælpere mod onde Aander og Hekse, samt – idet alle Sædvaner og Regler, Skik og Brug var fæstnet under Hensyn til det overnaturlige – Vejledere i de forskellige Livsforhold og derved en Slags verdslige Overhoveder.”²² Selve ondskaben syndes da også at udgå fra disse personer. Velvidende om situationens uretfærdighed synes de at, udnytte hvert situation - og skaber derved en ondskabsfuld handling - imod de godtroende medborgere. Til dels også for kun at opnå betaling for deres handlinger, samtidig med, at de indhenter popularitet derved. Den anden ondskabsfulde handling i sig selv er, at de udnytter deres position - som de, der er frygtede. Mere korrekt er det nok at kalde dem for berygtede. Chr. Rosing skriver: ”Man kan udtrykke det således: De er klogere end deres bopladsfæller og benytter sig af disses dumhed til at lade som om de udfører mirakler og til at virke frygtindgydende. De gør det, for at bopladsfællerne skal forundre sig over dem og frygte dem, eller for at få dem til at betale sig, og alle angakkut franarrer deres uvidende bopladsfæller deres fattige ejendele ved deres Bedragerier.”²³ Ostermann uddyber således: ”Men angakkut misbrugte saare ofter deres Magt til at forfølge private Formaal, skaffe sig Fordele, hævne sig på Uvenner ved at erklære dem for Ilisiitsut o. lign. Derfor var de langt mere frygtede end afholdte.”²⁴ Rent ud sagt, er retfærdighedssanserne blevet forblændet gennem herskernes magt over indbyggerne, da de ud fra deres egen velbefindende, kan udsige sig hvori synden var opstået, eller hvorledes synden eller synderen kan forfølges. De udnytter ikke kun deres position, men også deres tilstedeværelse i en given situation. Denne situation kan nemlig udnyttes på det groveste, som f.eks. til at dømme et andet menneske til henrettelse. Chr. Rosing skriver: *Hvis en angakkoq er forbitret på et menneske, og han på det tidspunkt bliver opfordret til at undersøge en syg, kan han udpege den, der er genstand for hans had, som værende skyld i sjælerovet, så at den syges familie også kan blive forbitret på ham; og såfremt den syge dør, kan han opfordre familien til at dræbe ham, som han har udpeget.*²⁵ Tilbageholdenheden med at beskyldte åndemaneren for at have fejlet, eller som værende en bedrager var begrundet i, at man var bange. Bange, da anklagens

indhold med lethed har risiko for at blive optrappet, dels fordi det kunne blive opfattet som en ondskabsfuld handling, eller også løb man den risiko, at anklagen kunne blive vendt imod anklageren selv, såfremt beskyldningen ikke kunne bevises. At besidde en sådan magt har derfor nok været let, såfremt man tænker på, hvor let man kunne slippe med undskyldninger, selv uden at de var velbegrandede. Rosing beskriver en let og ganske beregnende undskyldning således: *”Han vilde ellers været kommet sig, men årsagen til hans død ligger i, at i ikke har gennemført den afholdenhed, jeg har pålagt jer.”*²⁶ Påstande som aldrig nogen sinde ville være at bevise, på baggrund af den tids forhold, og derved let kan medføre frygt hos anklageren selv. Også fordi åndemanerens begrundelse let kan medføre, at tabuets overtrædelse ”smitter” og derved kan føre til, at de, der havde syndet, fik yderligere skyld, såfremt der skete yderligere uheld i befolkningen.

Synden er at bryde tabu

Det der anses for syndige handlinger i blandt almindelige indbyggere før kristendommens tid i grønland var således at bryde det tabu, som åndemaneren havde fastlagt f.eks. såfremt denne afholdenhed var bleven brudt, havde den som brød tabuet stemplet selv som synderen. Chr. Rosing skriver således: *”Angakkut’s befalinger og ønsker søger de alle at efterkomme, hvor besværligt de end finder dem, da de jo er af den formening, at de vil komme galt af sted, såfremt de ikke efterkommer dem.”*²⁷ Synden betragtes således ud fra åndemanerens handlinger.

Seancen

Toornineq betyder at mane ånder, hvilket sker efter mørkets frembrud²⁸ med indbyggerne som er indbudte som tilskuer og som dem der kan udsige, at handlingen var udført ud fra deres overbevisning. Derefter udsiger åndemaneren sin begrundelse, som en form for fortolkning af det der er årsag til, at han afholder seancen. Selve begrundelsen over handlingens resultat er ikke til at modsige. Alle tilstedeværende ”tror”²⁹ på seancen, ligesom resultatet ville fremstå som begrundet og derfor ikke til at modsige. Resultatet af seancen er ofte begrundet med iflg. Chr. Rosing: *”at den syge er berøvet en sjæl,³⁰ og at denne sjæl kan opsøges og bringes tilbage af ham.”* Der er dog ingen garanti for, at den syge ville blive helbredt. Ofte udtaler åndemaneren iflg. Chr. Rosing: *”Hvis han bliver helbredt, bliver han det.”*³¹ Ved andre tilfælde siges det, at åndemaneren under sin seance havde iflg. Chr. Rosing: *”forladt sin krop, hvoraf hjælpeånden midlertidig tager bolig i hans krop.”* Ved disse tilfælde *”fortæller han da husets beboer om de væsener han har besøgt, folk i underverden eller på månen [...] alle tilhørerne forundrer sig højlydt og stræber efter at følge angakkoqens anvisninger til punkt og prikke.”*³² På baggrund af disse seancer udsiger åndemaneren så retningsgivende skikke i form af tabuer, som de pågældende personer skal følge. Disse tabuer er

derved udslagsgivende for syndens opståen. Man begår – ud fra hedningernes forståelse – en syndig handling, såfremt man ikke følger disse skikke eller påbud, som åndemaneren kræver.

Syndige handlinger

Den kultiske afholdenhed *”over for vise spiser kaldes på grønlandsk Aglerneq”* og blev af Chr. Rosing beskrevet således: *”Årsagen til denne afholdenhed over for en spise ligger i frygten for død eller sygdom, idet man mener, at det vil bringe ulykke at spise sådan forbudt føde. Der vises ikke alene afholdenhed overfor føde, men berøring eller bemægtigelse af en eller anden genstand undgår man også, da man i så tilfælde mener, at man vilde blive syg.”*³³

På samme måde som man afholdt sig fra dele af sælkød og anden føde, forsøgte de at beskytte sig ved brug af amuletter. Om amuletter skriver Osterman således: *”Endvidere brugtes Amuletter (aarnussat flt. af aarnuaq) i meget stor Maalestok. En Amulet kunde være hvad som helst, naar det blev gjort kraftig med en serrat. De bar dem enten altid eller kun ved lejligheder og kunde snart beskytte mod ondt, snart efter et Gode.”*³⁴ Amuletterne bæres af alle, fra børn til voksne og af kvinder og mænd. Såfremt de ikke har sig deres forholdsregler med disse amuletter ved ikke at bære dem eller ved ikke at være i besiddelse af disse, er de så godt som fortabte overfor heksene og åndemanerne. Chr. Rosing skriver herom: *”De har ikke alene amuletter, der skal beskytte deres eget liv, men de bærer også amuletter, for at deres børn og senere efterkommere kan være ved godt helbred, eller for at de kan blive dygtige fangere og få hyppig fangst. Ja de har endog amuletter, der skal modvirke, at de forfejler deres harpunkast eller at deres hunde skal uddø. – Ikke alene mænd, men også kvinder med børn bærer amuletter, for at deres børn stadig kan være ved godt helbred, eller for at forhindre de børn, som de får efter deres barns død (eller efter et dødfødt barn) i at dø. Nogle bærer også amuletter, der skal bortfjerne smerter eller sygdom, eller som skal virke afskrækkende eller som våben mod et eller andet.”* Enten er man af forældrene, familien eller af åndemanere eller af sig selv pålagt, at beskytte sig ved brug af en bestemt amulet.³⁵

Ved fødsler er man også pålagt nogle bestemte retningslinier. Disse er tabuer, som nøje skal følges. Chr. Rosing skriver: *”De fødende kvinde må ikke have håret sat i top, og fødselshjælperne skal på samme måde have deres hår hængende frit osv.”* Dødsfald i huset tror man på som noget, der kan smitte. Derfor har de også deres nøje taburegler, som f.eks. om hvorledes den døde skal behandles af bestemte personer, dog kun af familien. Herefter foretager man sig en retningsbestemt selvtortur, som kan vare i flere måneder, ligesom der er følger som fortsætter i 1 år for kvinder, dog er det altid

i mindre omfang for mænd.³⁶ Bryder man disse, har man risiko for at blive beskyldt for andres dødsfald og ulykker. Ved særlige tilfælde forsøger de at beskytte deres børn ved at iføre dem særlige beklædninger for at snyde døden, da den smitter. Dette kaldes for Piaaqquasiat og benyttes i tilfælde af, at tidligere søskende er døde.³⁷

Overtro medfører drab

Troen på heksene er et velkendt fænomen over hele Grønland før og i begyndelsen af kristendommens tid. Mistanken om hekse, eller det ville være på sin rette plads at sige, beskyldningen af folk, som man antog for at være hekse, har ofte sin oprindelse i forbindelse med sygdomme og dødsfald. Åndemanerne udpeger et offer, og dette medfører ofte til drab af den person som man antog eller beskyldte for at være heks. Det anses altid som et syndigt forhold at have bedrevet hekserier. Af missionær Østergaards papir II beskrev H. Ostermann følgende hændelse: ” *Thi om dem mene de for Alvor, at de ved alle muelige kunster hemmelig kan skade hvem de ikke kan lide. Og naar Nogen, sædvanlig en gammel Kone, dog også undertiden Mandsperson, blive udlagt som saadan af en Angekok, efterstræbe vedkommende denne på hemmelig eller aabenbar maade efter livet. Deraf det Mord, som forleden Aar blev begået her. Et lignende har jeg måske afværget i vinter. En ung udøbt Grønlænder omkom i sin Kajak ved at sætte fast i en stor Sælhund, han ikke kunne faa bugt med. Straks hørte jeg, at man havde en gammel Kone mistænkt for at være Illitsetsok, og at hun havde ladet sig omskabe til en Sælhund, for at omkaste hans Kajak. Jeg lod derfor en døbt Broder af den Drukned, den ældste, som, efter Forældrenes Død, skulle være den nærmeste Blodhevnner, efter Grønlændernes mening, kalde, og spurgte ham, om han troede det, hvilket han naturligvis som Døbt maatte benægte. Derpaa fortalte jeg ham, at jeg vidste godt deres Forehavende, og nu skulde han, som døbt, være mig ansvarlig for, at der i denne anledning ingen overlast skete konen. Og dermed blev det roligt.*”³⁸ Samtidig skrev H. Ostermann også i missionær Sylows beretning således om hændelser der var sket i Paamiut og omegn: ”*Drab på personer, som af åndemanerne udpegedes som ”hekse” fandt ofte sted, ligesom også blodhævns- og andre mord var ret almindelige.*”³⁹

Lovløshedens galskab

Det hedenske samfund levede fjernt fra civilisationen og tæt på naturen. Det var ensbetydende med, at man levede udenfor civiliserede love, og man havde ikke kristendommens budskab (evangeliet) med sig. Det var uddøet med de tidligere nordbo-samfund.⁴⁰ Ostermann skriver: ”*Egentlige Love eksisterede ikke i det eskimoiske Samfund. Heller ingen Straffemyndighed eller egentlig Rettergang.*

Men dog var Selvtægt kun tilladt til en vis Grad. Blodhævn var en Forpligtelse – og den kunde undertiden strække sig til hele Familiens eller Slægters successive Udryddelse. Men Heksedrab var Samfundspligt. Og havde man ellers noget udenstaaende med andre, skulde det afgøres ved de Lejligheder, hvor større Forsamlinger fandt Sted for at overvære Angåkokforestillinger, øve Leg og Idræt o. l. Da var det Skik, at stridende Parter, parvis eller Flok mod Flok, ”sang hinanden, indtil den ene Part af den offentlige Mening ansaas for overvundet.”⁴¹ Hindsberger skriver ligeledes: ”Da Hans Egede efter ca. et år i Grønland vil beskrive forholdene, er det hans opfattelse, at begrebet straf ikke eksisterer, fordi forudsætningerne ikke er til stede. Han siger: ”Her er ingen Lovf, som lærer og foreskrifver, intet svær som truer Misdædere, intet Riis, som tuchter de ulydige, og dog har Volds Mænd, Røfvere, onde og skalchagtige Mennisker iche Sted i dette Land.” Senere kom han dog til at revidere sin opfattelse, og han skriver i sin ”Perlustration” fra 1741. ”Vel er det en og anden Gang skeed, at et extreme malitieux Mennisker, af et forborgen Had, har dræbt en anden, sligt anseer de andre med største Koldsindighed, uden af straffe eller tage sig det til Hierte. Alene den dræbtes næste Paarørende hevner det, om hand kan, og han seer sig Mand dertil.” Hans Egede holder altså fast i, at det oprindelige eskimoiske samfund ikke straffer. Straffen eller hævn er individuel.”⁴²

II - Mødet mellem hedninger og kristne

Ved Godthåb distriktshistorie blev der skrevet således: De i Niaquusat i Ameralla gjorde fund af hjerneskaller af nordboerne med pilespidser i kunne bekræfte andre eskimoiske sagn om, at Vesterbygdens undergang har fundet sted herinde, hvor retten til jagtrevirerne har været genstand for tvistigheder mellem grønlandere og Nordboer og givet anledning til et blodigt opgør på en tid, da de sidste har været decimeret af sygdomme eller degenereret^I ved fortsat indgift^{II}”.

Herunder blev der samtidig beskrevet beretninger af John Davis, som er en engelsk søfarer. I hans beretninger i året 1585, angående hans første rejse til grønland skrives. ”Davis handlede med de indfødte, som han beskriver udførligt og med sympati”. Ved næste rejseskildring er der dog sket en forandring, idet han fortsætter: ”Denne gang lagde de indfødte mindre heldige egenskaber for dagen, især tyvagtighed, ligesom de overfaldt hans folk med stenkast af slynger, hvorfor han til

^I Udvikle sig til noget dårligere el. svagere pga. degeneration

^{II} Ægteskab mellem nært beslægtede personer

straf tog en grønlander med om bord. På en øgruppe, hvor hans folk søgte flydetræ, fandt de en grav med flere lig, dækkede med sælskind, og et kors lagt over dem. På sin fjerde og sidste rejsebeskrivelse dateret 27. maj 1612 fortsætter opgøret således: *”Skibsfolkene kom i Godthåb fjorden i berøring med de indfødte, der i den anledning dræbte en ung mand af skibsbesætningen med et velrettet pileskud.* ⁴³ Historien om fundene af hjerneskallerne ved Godthåb og søfarerens beretninger fra 1585 til 1612 viser, hvorledes grønlandernes liv har forandret sig gennem tiderne. Af ukendte årsager var freden blevet brudt. Uden love og regler herskede der et ubarmhjertigt liv, hvor hårdhed herskede og hvor det ikke ville være let at få dem til at erkende deres fejl og mangler til et nyt liv. Mogens Hindsberger skriver således: *”Egedes store problem er, at grønlanderne tilsyneladende mangler syndserkendelse. Fenger bebrejder ham, at han ikke har formået af vække denne erkendelse af synd, mens Bloch-Hoel forsvarer Egede ved at sige, at grønlanderne syntes at være totalt blottet for syndserkendelse.”*⁴⁴ Egede viser, at had, drab, f.eks. ved beskyldninger af hekse som medfører til drab, blodhævn, manglende medlidenhed for andres børn samt mange andre af civilisationen ansete strafbare handlinger, ikke havde påvirket grønlanderne, og ligefrem fortsætter som om intet var hændt, da de havde anset handlingerne for at være normale begivenheder. Der er nemlig ingen andre end de tilstedeværende missionærer, der kan se disse problemer. Grønlanderne indbyrdes havde svært ved at indse deres fejl, idet de ikke kendte til livet udenfor civilisationen, hvor der er at finde en helt anden form for liv. Så længe disse havde udspillet i samfundet, og forhærdelsen ingen ende ville tage, er det forståeligt at missionærerne, især Hans Egede havde den mening, der bevirkede at missionen i en længere periode ikke ville døbe hedningerne, førend disse kunne indse, at vejen til kristendommen kun kunne findes gennem selverkendelse. Hindsberger skriver: *”Han er af den faste overbevisning, at man ikke kan døbe nogen, der ikke angrer deres synder.”* *”Thi Gud ville ikke, at nogen skal døbes uden de, som kiender deres Synder, og dem fortryde, beder Gud om Naade og hierteligen troer og forlader sig paa Iesum Christum”*⁴⁵

III – Opfattelse af synden efter kristendommens tid

I det følgende vil jeg kort resumere, hvordan man traditionelt i kristendommen forstår syndsbegrebet. Grundbetydningen i GT af ordet synd antages at være ”gå fejl af et mål”, ”ramme ved siden af” hvilket skal forstås som overtrædelse og som forbrydelse som man har gjort sig skyldig i eller, at man har brudt Guds love.⁴⁶ Inden for kristendommens opfattelse betyder synden

tilsvarende, at man har begået en handling som er imod Guds bud. Derved er synden et klart religiøst begreb.⁴⁷ I den apostolske trosbekendelse som man tidligere regnede med stammede fra apostlenes tid fra det første århundrede, afvises det at godtage syndernes årsag! ”Vi forsøger *Djævelen* og alle hans gerninger og alt hans væsen.” Men uanset om kristne, forsøger at efterleve Guds bud ved ikke at gøre uret mod nogen eller noget, er de syndige på grund af arvesynden.⁴⁸ Derved også såfremt vi har gjort os nogle urene tanker. Mennesker ville iflg. denne lære aldrig blive fri for synden i dette liv. Var det muligt, vil der ikke være behov for trosbekendelsen og nadveren. Matthæusevangeliet 26, 28. siger: ”Dette er mit blod, pagtens blod, som udgydes for mange til *syndernes forladelse*”. Dette gælder også for den kristendom, der kom til Grønland. For at forfølge synderen i den tidlige kristendom i Grønland benyttede man sig kun af ordets magt og myndigheden.⁴⁹ Ostermann skriver: ”*Kirketugten var efter Kollegiets Ønske meget mild og skulde væsentligst bestaa i ”Overtalelser, Forestillinger og Formaninger i Sagmodighed*”. *I Usædelighedstilfælde skulde man søge at faa den ene Part fjernet fra Stedet. Naar en døbt fremturede i Ryggeløshed, kunde han udelukkes fra Nadveren ”indtil kiendelig Levnets Forbedring” men maatte ikke ”udstødes af Kirkens Samfund, at den skrøbelig Broder ei skal forhærdes*”. *Kun hvis en døbt begik Mord, ”bør han ikke taaes i Meenigheden, før han har forsonet sig med Blodhevreren, og viist oprigtig Anger og Længsel efter Samfund med Meenigheden*”. ”⁵⁰

Melanchton

Melanchton fastslog i forbindelse med treenighedslæren om, *at alle, som ikke har denne tro, står udenfor Kristi kirke*.⁵¹ Dette betyder, at mennesket efter sin død, ikke ville blive frelst. ”*Kun Gud kan give os syndserkendelsen ved at åbenbare sig*.”⁵² Retfærdiggørelseslæren er afgørende for menneskets frelse indenfor kristendommen. Kun troen på Kristus er vejen til frelsen. Det var velkendt at Hans Egedes fulgte retfærdiggørelseslærens budskab.

Hans Egedes begrundelse

Hans Povelsøn Egede begrundede sig således, da han den 21. december 1711, til Kongen af Danmark og Norge skrev sin anmodning om hjælp til at virkeliggøre sit ønske om at blive missionær i Grønland: ” *så ved og Gud, at jeg der med ikke tænker at søge nogen forfængelig ære hos mennesken, men ene og alene Guds og Jesu Kristi ære, som jeg og i sandheden ret åbenbare bekender, at der slet ingen anden årsag tvinger mig til at forlade det kald, hvor jeg har fornøjelig lykke og brød nok, og en menighed, som mig elsker af hjertet, uden Jesu Kristi kærlighed, Herren er vidne dertil!! Hvilket forsæt at forlade den menighed, til hvilken jeg engang er kaldet, og de kristne,*

som kan have undervisning nok, og igen antager mig Hedningene, som har ingen undervisning, om Gud ville give lykke til nogle med tid og stund af dem at kunde bringes til Christum."⁵³

Vantroen

Som i starten antydet har missionærerne oplevet vantrøen. Grønlænderne hører og lytter til ordet, men tager det ikke i hjertet til sig. Ved Missionens barndomstid ved Upernavik blev der skrevet således ifølge missionær Østergaards papirer: *"For resten synes dåb og alt hvad der hører til kristendommen kun at gælde for dem som en overtro, blot under en anden form end den hedenske."*⁵⁴ Det som samtidig konkret blev påpeget som syndige forhold af missionær Østergaard er, at selv efter dåben havde grønslænderne stadig tro på amuletternes virkning ligesom de anser dåben som en slags beskyttelse mod sygdom og andre ulykker, endvidere kunne døbte grønslændere tilsidesætte de ikke-døbte ved at anse dem som urene hvilket medførte, at de tilsidesatte også ville døbes, uden at de dog havde egentlig forståelse for kristendommen. Dette viser sig ved, at hvis ikke dåben kunne ske ved deres henvendelse til præsten, så kunne det også være lige meget, eller lignende.⁵⁵ Et vigtigt tegn var det også for missionær Østergaard at en mand og en kvinde kan anse et forhold udenfor ægteskabet for ligegyldigt, uagtet de begge er døbte. Han havde forsøgt at få dem til at indgå ægteskab, men begge afvise dette og det lykkedes således ikke for præsten at overtale dem til ægteskabet. Østergaard nævner afsluttende, at polygamiet også fandt sted iblandt de døbte, og at de ikke bryder sig om hans formaninger.⁵⁶

Missionens tid

Nogle af de store problemer for missionærerne i Grønland, efter at den hedenske tid var ved at være overstået og efter at kristendommen var ved at vinde indpas og havde fået overtaget i den største del af Grønland,⁵⁷ var grønslændernes usædelige skikke indenfor deres ægteskabelige forhold. Ostermann skriver: *"Den værste Arv fra Hedenskabet – og smitte fra dets Nærhed – Missionærerne havde at kæmpe med, var Løshed i ægteskabelige forhold."* Ud fra missionær Niels Brønlund Bloch udtalelse fra 1752.⁵⁸ Senere skrev Ostermann også om samme problem således: *"Det Spørgesmaal som voldte mest Vanskelighed, var Missionens Forhold til Flerkoneriet. (N.B.Bloch)."*⁵⁹ Meget tyder på, at missionen hurtig var kommet over problemerne m.h.t. de mere kriminelle handlinger, set med de kristnes øjne, som var udført af de indfødte. Ostermann skriver således: *"Saadanne Hindringer for Missionen, som man skulde vente, maate rejse sig af det nære Hedenskab, mærkes der ikke meget til, om end der utvivlsom har været mere deraf, end man nu kan se. Ganske vist tilstod Fabricius, (missionær Otho Fabricius) at "Angekkokkerne – ere altid de fornuftigste, men tillige meest polerede at binde an med" men der kan dog ud over den første tid ikke nævnes ret mange*

*Eksempler paa, at de aabenlyst har modarbejdet Missionen eller Missionærernes Arbejde paa at vinde deres tidligere Tilhængere, ligesom det ikke var ualmindeligt at en angakkog meldte sig som Katekumen. Kun sjældent hører man, om at døbte har ladet "hekse" over sig eller deltaget i Aandebesværgelser eller andre hedenske Ceremonier. Saaledes oplevede Egede Saabye kun et eneste Tilfælde heraf i sin 8-aarige Embedstid."*⁶⁰

Mildere tider

De mere alvorlige handlinger såsom drab var også blevet sjældnere på et tidligt stadium i missionens forløb. Således skriver Ostermann: *"Endnu sjældnere var de tilfælde, hvor døbte lod sig forlede til at tage Del i Heksemord. Og dog fandt saadanne af og til Sted til lang ned i Tiden, Sommetider i de kristnes umiddelbare Nærhed. Således myrdede en angakkoq ved Holsteinsborg 1774 en gammel Hedning, idet han beskyldte denne for ved Hekseri at være Skyld i hans Kones Død. Ved denne lejlighed siger dog Jæger, at nogle af de døbte "kand ikke fritages for Velbehag i denn onde Gierning". 1785 havde Inspektøren i Godhavn en Dag Besøg af 3 Grønlændere, som paa egne og 10 andres Vegne "bad om Tilladelse til at slaae en gammel udøbt Enke ihjel, som de forsikkrede var en Hex, og havde af Ondskab paaført dem den Sygdom som de nu plagedes med". Inspektøren fik dem til "at slaae Drabet aldeeles af sine Tanker"; men hvorvid der har været nogen døbt med i komplottet, meldes der intet om."*⁶¹

Stadig problemer for missionen

Hvad der til gengæld mere havde forvoldt skade for missionen var forvoldt og forårsaget af Europæerne selv. Heraf var de fleste af dem ansatte af Handelen. Det var ikke længere så meget grønlænderne (åndemanerne), der modarbejdede missionen, men i nogle tilfælde de enkelte missionærer selv samt Herrnhuterne og Handelens folk. Disse var af missionærerne blevet nævnt som noget af de mest skadelige for den grønlandske mission. Som eksempel kan nævnes Ostermanns bemærkning: *"De Hindringer, som beredes Missionen fra Evropæernes og da især "de gemeene Mandskabs"s Side, var vedblivende ikke smaa."*⁶² Senere fortsætter Ostermann *"[...] i hvilken Anledning Jæger bemærker, at de nu er kommen saa vidt, at "en Missionaire her i Landet -- har meere at frygte for 7 à 8 Europæiske Colonister end liige saa mange Hundrede vilde Grønlændere". -- og "ey alene himme (ved kolonien) men og paa Togterne" modarbejdedes Missionen Ved "Colonisternes forargelige Opførsel, jevnlig Klammerier og undertiden Slagsmaal" (Fabricius). Grønlænderne havde ofte "med Aarsag" sagt til Larsen, at "det er forunderligt, at Europæerne, som siges at være Troende --- ey bedre kand forliges eller elske hverandre", hvor han da havde " været nødsaget til reent ud at bekiende Evropæernis Ondskab, efter som den saaledes*

skindte klar for dem”.⁶³ Således blev der samtidig også understreget ved Holsteinsborg omegn: *”Ved slutningen af Tidsrummet (1778) var der ingen Hedninger i Distriktet, men Menigheden led af flere Brøst, saaledes udpræget Selvraadighed og især Usædelighed paa Grund af de mange Danske, som boede der af Hensyn til Hvalfangsten.”*⁶⁴ Det er kendt, at der under disse forhold var vanskeligt for missionærerne at overbevise grønlænderne om, at man som kristen skal føre et dydigt liv og undgår at synde.

I Jakobshavn var der samtidig sket noget helt usædvanligt ifølge Sverdrup: *”Her skyldtes den – foruden ligesom tidligere Uvilje og Modstand fra Kolonimandskabets Side – i første Række det at Kateket Jacob Poulsen Møller anstiftede ”Sværmerie”. Dette fandt Sted i Vinteren 1764-65 og var saa meget farligere, som Missionær Sverdrup, der som nyankommen ikke var tilstrækkelig hjemme i Sproget og Forholdene, først efterhaanden kom under Vejr med det og en Tidlang stod famlende og usikker med Hensyn til, hvorledes han skulde bekæmpe det.”* [...] På foranledning af Møllers anstiftelse til sværmeri blev han suspenderet og efterfølgende hjemsendt. *”Men da havde han ogsaa haft Tid nok til at forvolde Missionen saa megen Fortræd, at det ikke forvandedes i Hast. Endnu 25 Aar senere kunde det siges, at ”den U-orden, som ved A° 64 havde indsneget sig i denne Mission, spores endnu.” De umiddelbare Følger af Sværmeriet var, at Uorden og Usædelighed greb om sig, og at ”Religionen kom i Despect og Miscredit.”* Allerede samme sommer, som Møller hjemsendtes, klages der over, at hans Optræden havde foraarsaget, *”stor U-orden og U-Skikkelighed” blandt hele den store Befolkning, ”hvoraf enda de flester ere u-døbte.”* Forargelsen have ikke mindst virket blandt de døbte: *”nogle skilte sig fra deres Ægtefæller; enkelte tog sig Medhustruer, og flere indlod sig i løse Forbindelser. Samtidig bredte Ligegyldighed i Tro og Liv sig i Menigheden, og der mærkedes hos mange en udpræget Mistillid til Missionen og den Arbejdere.”*⁶⁵ Samtidig havde Herrnhuterne også påvirket nogle enkelte præster, som ellers virkede for Godthåbs menighed og dette havde været årsag til, at en stor del af befolkningen blev præget af herrnhutiske skikke. Heriblandt var Kateketen Berthel Larsen som i forløbet var blevet sendt som missionær til Sukkertoppen. Der havde han i stilhed indført salmebøger og skikke præget af herrnhuterne, uagtet dette ikke var blevet tilladt af den danske mission. Dette havde samtidig givet udslag i sværmerier. Dette skete i Kangerlussuaq hvor ægteparret Habakuk og Maria Magdalene var udslagsgivende. Selv havde hun udråbt sig til at være profet, og senere virkede Habakuk som skriftefader. Sværmeriet medførte drab på uskyldige kvinder, besluttet af profetparret. Ostermann skriver: *”[...] Dommedag var nær, Gud var fortørnet over deres Vantro, som for to Aar siden havde modsagt*

hende, og over Grønlændernes Ugudelighed, ” som meest bestod deri, at de havde forsømt de gode Herrnhutiske Skikke, som Hr. Larsen havde indført iblandt dem.” ⁶⁶

IV - Konklusion

Det som jeg ofte har stillet mig selv i spørgsmål som grønlænder var, om det virkelig havde været nødvendigt at modkæmpe alt, hvad man dengang mente var hedensk, efter at kristendommen var blevet indført til vort land. Man anså alt hvad der var hedensk som syndigt. Spørgsmålet bliver ofte efterfulgt med det andet som, hvad min nationalfølelse er og hvor stort en mængde denne bar med sig. Specielt vækker spørgsmålene mig i nutidens Grønland, idet man politisk nu var begyndt at drøfte selvstændighedsprocessen. Landets indbyggere/politikere ville adskille sig fra den danske nation.

Som eksempel kan jeg sidestille min nationalfølelse for den danske nation således. Da min farfar døde i 1966, skrev landsfoged Simony i hans kronik, at han ikke kendte til en anden person, der berørte min farfar dybere, da den danske nation af tyskerne under anden verdenskrig blev besat. Det var en forbrydelse imod den Danske nation. Min farfar som befandt sig her i landet var ansat som telegrafbestyrer siden 1921, langt hen til sin pension, derefter flyttede han tilbage til Danmark. Han befandt sig her i Grønland under anden verdenskrig. Den følelse han blev berørt af, kan jeg som grønlænder identificere mig med, idet jeg siden min fødsel har haft dansk statsborgerskab, dog stadig med dette indtryk, at jeg er fra Grønland. Derfor kan jeg dog også identificere mig selv således: idet jeg ikke kendte til mine grønlandske forfædres skikke og tro, kunne jeg indtil denne dag i dag, ikke uddybe mig selv inden for min egen kultur. Min grønlandske kultur i dag, identificere sig nemlig med andre landes skikke og brug i sammenblandet mængde.

Derved har jeg gennem denne opgave behandlet, hvad jeg som kristen person mener, var syndigt før kristendommens tid i grønland og efter, idet jeg i høj grad mener at kunne uddybe mig inde i spørgsmålene, som en person med dansk og grønlandsk identitet. Kampen mod synden har nemlig været årsag til, at alt hvad der var grønlandsk bliver modkæmpet, hvoraf resultatet til dels blev, at den grønlandske kultur blev elimineret. Kampen mod synden har berøvet en del af min identitet.

Ved opgavens første del har jeg behandlet grove og umenneskelige forhold, som ellers klart fremtræder som strafbar handlinger, set i nutidens øjne, men dog har jeg også behandlet andre skikke og overtro som blev gjort til syndige forhold, netop på baggrund af at man fra kristendommens side anså dem som hedenske. Skikkene er netop tilsvarende skikke og brug i

mange andre lande, men også her i grønland, der anses og benyttedes i vore nutidige generation, og ingen tænker på dem i dag som syndige, idet de opfattedes i nogen helt andre former, og hvis værdierne af disse kan måles, ville det svare til den hedenske skik og brug i Grønland før kristendommens tid.

Klart fremtræder det i min opgave, at landet før Hans Egedes tid var uden love og regler. Landets skikke der er uskrevne love, forsøges overholdt af landets hedenske indbygger, hvis ”domme” bliver udsagt af åndemanagerne, som så bliver efterfulgt med straf til følge af dets egne indbyggere. Forhold af denne art kaldes for selvtægt, såfremt man kriminaliserer de hedenske straffemetoder.

Jeg har derfor opfattet tiderne i tre faser. Den anden tid er efter 1721, hvor man der udelukkende benyttede sig af biblen som loven. Straffemetoden er udelukkende kirketugten. Dette har jeg opfattet som en slags handling før kriminaliserings proces af syndige forhold, hvor man udelukkende identificerede sig med de syndige forhold efter biblens indhold.

Kriminaliseringsprocessen af de man bl.a. anså som de syndige begreber, skete først efter 1963 i Grønland. Kriminallovens tilblivelse kan samtidig give mig nogen tanker således: som noget der fører til at man begynder at se den kristne syndsbegreb med slappere holdning, dog mere inden for de seksuelle begreber. Drab, vold, mishandling af børn anses stadig som meget grove handlinger, hvilket kan mærkes gennem mediernes og befolkningens behandlinger af disse. (Strafudmålingen af disse er dog stadig under al kritik.) Under en meget lang proces i Grønland anså man nemlig de seksuelle forhold som noget der var meget syndigt, fortolket i henhold til biblen. Flerkoneri blev hurtig bekæmpet med effektivitet, da den hurtigt forsvandt. Utroskab, forhold udenfor ægteskab, skilsmisser mv. Kampen imod disse havde været mere intens i en længere periode og dog endnu ikke udkæmpet. Ser man derfor på baggrund af tiden på nutidens Grønland, så kunne jeg ikke undlade at bemærke, at man for ganske få måneder tilbage i vore grønlandske aviser, kunne læse biskoppens holdning til de homoseksuelle, idet hun formanede færingernes holdning, da man på Færøerne ikke godtog lovforslag omhandlende homoseksuelles rettigheder.

Set i lyset af tidernes tilstande, kunne jeg derfor ikke undlade at bemærke, at de seksuelle forhold i mange protestantiske lande, ikke længere er at sidestille med de tidligere tiders kristne opfattelse af syndsbegrebet. Forholdene er blevet mere i retningen af som: såfremt man ikke overtræder landets

love, og budskabet forbliver det der svarer til, at man skal elske sin næste som sig selv, sammenfulgt med Luthers retfærdiggørelseslære, hvor troen på Kristus er vejen til frelsen, der ville man som menneske ikke længere være syndigt.

Spørgsmålet der så forbliver tilbage for mit vedkommende er, om hvornår man så mon ville retfærdiggøre arvesynden. Mon det så nogen sinde ville ske? Menneskene er ligesom blevet mere bevidst om deres rettigheder i vores globale verden, og opfattelsen af hvad der er menneskelig korrekt har vundet større indpas i vores moderne samfund. Tanken retter sig derfor hen imod, hvorledes fremtiden om 100 år el. mere ville være at finde. Moderne tider i samspil med menneskenes rettigheder ville nok effektivisere samfundet, som svarer til den udviklingen der skete for grønland siden 1721 indtil 2007.

Hvis man samtidig, i teorien skal anse Grønland som en særskilt nation, set i lyset af biblens budskab i sammenspil med landets love, kan jeg derfor ikke undlade at uddybe mig i de menneskelige henseende. Grønland har sine egne love, der dog i dag stadig binder sig til den danske grundlov. Hvis man så skal sidestille disse to nationer i teorien, og sætte spørgsmålstejn ved, om hvilken af disse to nationer der i vore nutidige verden nøjere følger biblens overholdelse af syndsbegrebet, så vil jeg frembringe disse tanker som en del af resultat i min opgave.

Vi i grønland kan ikke sidestilles med en hvilken som helst større nation i dag, der begår kriminalitet mod eget land, dets indbyggere og imod andre nationer. Landets indbyggere - der først lærte synden at kende efter 1721 - har aldrig accepteret - overtrædelse som berører menneskerettighedserklæringen el. for den sags skyld grundlovens – forskelsbehandling af landets egne indbyggere også i vort eget land.

Siden Hans Egede ankom til landet har man bragt den glædelige budskab til landets indbyggere, mens man samtidig forskelsbehandler landets indbyggere og til sidesætter indbyggerne som mindreværdige, herunder mens man begår rovdrift mod landets egne ressourcer. Spæk, skind, ben har man tiltusket sig til. Senere fulgte overfiskeriet gennem EF-aftalen hvor spaniolerne, portugiserne, franskmændene, tyskerne og færingerne bragte fiskebestanden ned, derefter stiller man krav om landets råstoffer til at være en del af den politiske indtjening, ligesom man gennem tiderne har indtjent flere milliarder i form af aftale med andre nationer for udnyttelse af landet, som

tilmed er til stort fordel for den danske rige. Helt uden af have betænkeligheder ved større forureninger der rammer vort land og dets pattedyr, som så i sidste ende rammer dets indbyggere. Mindste form for fejl der bliver begået af landets fangere, rapporteres med store overskrifter i mange udlande, Danmark indbefattet. Uagtet landets indbyggere udelukkende udnytter naturens egne varer, som tilmed er de reneste i forhold til mange andre nationers giftbefængte ”varer”, angriber man gang på gang Grønland, som den nation der begår ulovligheder mod dets egne dyr, uden at sidestille kyllinge- og grisefarme, giftsprøjtede frugter og rug, genmanipulerede husdyr og grønsager som mange andre ulande, uden samvittighedskvaler udnytter til dets fuldkommenhed.

Den danske stat indførte kristendommen, med syndsbegrebet som våben til Grønland. Den der begår syndige handlinger straffes trosmæssigt derefter lovmæssigt. Det resulterede samtidig med, at hele den grønlandske ”nation” mistede kulturen med tab af identitet til følge. Landets indbyggere betegnes ofte i vort dagens Grønland som folk der ikke selv kunne bevare eget land, derved resulterede det ofte med denne konklusion, at landets indbyggere ikke er klar til selvstyre, uagtet mulighederne i grønlændernes øjne - såfremt selvstyre bliver til virkelighed - ingen ende har. Klart og tydeligt ville den danske regering endnu ikke bekende, hvori Danmark har en fordel med Grønland. Kriminelle handlinger der bliver begået i vort land, er ikke længere anderledes end andre nationers. Men den kriminalitet der bliver begået imod en anden nation, står heldigvis ikke på landets eller grønlændernes samvittighed. Grønland bærer i vore dage i forhold til mange andre nationer ingen synd imod kosmos. Grønland og dets indbyggere er fri for synd i den forstand.

Kilder

Biblen, Det Danske Bibelselskab, Kbh. 2003

Grane, Leif, Confessio Augustana Forlaget ANIS 1994

Hallbäck, Geert og Jensen, H. J. Lundager, Gads Bibel Leksikon, Gads Forlag Kbh. 1998

Hindsberger, Mogens, Den Grønlandske kristendomsopfattelse fra Hans Egede til vore dage. Museum Tusulanums Forlag 1997

Ostermann, H, Den Grønlandske Missions og Kirkes Historie. O. Lohse – København 1921

Ostermann, H, Frederikshaabs Historie 1742-1942. I Kommission Nyt Nordisk Forlag. Arnold Busck Kjøbenhavn

Ostermann, H, Af missionær Østergaards papirer II: Fra missionens barndomstid ved Upernavik

Rosing, Christian, Østgrønlænderne Tunuamiut. Kalãtdlit Gûtímik nalussut ugperisáinik ilerkuinigdlo inûsiánigdlo. Núngme ilíniarfígssûp nakiterivigtåne nakitigkat. Oversat af Karl Rosing, 1906

Ross, Alf, Skyld, ansvar og straf.. Berlingske Leksikon Bibliotek København 1970

Wilhjelm, Henrik, De store opdragere. Grønlands Seminarier i det 19. århundrede, Det grønlandske Selskab 1997

Godthaab distrikts historie, Meddelelser om Grl. nr. 61 Kbh. 1921

Noter

¹ Dermed menes deres opfattelse af de kultiske begreber, deres opfattelse og brug af åndemanere og deres uddannelse, deres overtro om hekse, deres overtro om amuletter og deres virke, deres opfattelse af trommesang og trommedans – tivaneq og iverneq, deres overtro om Innersuit og alliarutsit (underjordiske mennesker) osv.

² Chr. Rosing, 1906, s. 9

³ Som eks. ”Shamanismen er (eller var) en trosform, der ikke er opfundet af Eskimoerne, men den er fra ældgammel tid fælles for en mængde folkeslag i alle verdens dele, i den fra Eskimoerne kendte form særlig knyttet til den nordlige Amerika og Asien. Det er en urgammel religion, som er sammenknyttet med animisme: troen på at naturen er fyldt med ”ånder”, som kun nogle få indviede mennesker, hedningernes ”præster”, kan komme i forbindelse med og få at se. Vi kan kalde angakkut for ”præster” eller ”medier” eller ”åndemanere”, de er i al fald mellemænd mellem de almindelige mennesker og de ”højere magter” i naturen. Men de er ikke blot ”præster”, men noget mere.” Note til Chr. Rosing, 1906, s. 126, skrevet af William Thalbitzer

⁴ H. Ostermann. MCMXLIII, ss. 32, 34

⁵ Ostermann. O. Lohse, Kbh, 1921, s. 51

⁶ Ostermann. O. Lohse, Kbh, 1921, s. 103

⁷ Ostermann. O. Lohse, Kbh, 1921, s. 153

⁸ Chr. Rosing, 1906, s. 9

⁹ Hindsberger, 1997, s. 36

¹⁰ Herved kan nævnes som eks. Monoteismen i form af forståelsen af treenigheden og forventningen om Jesu genkomst for at dømme de levende og døde. Englenes virke under Gud. Kristendommens opfattelse af døden som er til forskel for hedninge grønlænderes opfattelse af sjælen, da de tror på at sjælen efter døden vandrer videre og tager bolig i en ny krop, deraf oprandt navngivningen af et barn efter en afdød familie mv.

¹¹ Ved trommestriden kæmper modparterne imod hinanden for at fornærme den anden part mest med deres trommesang og som de igennem længere tid havde forberedt. Tilskuerne afgør striden ved at grine mest af taberen. Striden kan omhandle en uretfærdig handling mod den anden part mv. Se Chr. Rosings beskrivelse af samme fra s. 76 – 89. Henrik Wilhjelm skriver samtidig om dette emne: ”I gamle dage havde man jo netop trommesangstævnerne hvor man sagde hinanden ”den rene drøie Sandhed.” Og det møder man stadig om end under andre former. Således bevirkedes ”sejren over Sektereren Habakuk og Tilhængerne... jo dog ene og alene ved Grønlændere, fornemmelig ved én Grønlænder, Kateketen ved Sukkertoppen, som bekæmpede dem kun ved Ordets Magt, ved atter og atter at udtale de drøieste og for dem ubehageligste Sandheder.” HW. De store opdragere. Grønlands seminarier i det 19. århundrede, s. 55

¹² Chr. Rosing, 1906, s. 11

¹³ Ostermann. O. Lohse, Kbh, 1921, s. 8

¹⁴ H. Ostermann, MCMXLIII, s. 32

¹⁵ De har ganske vist en anelse om, at der findes noget, der står højere end dem selv, men de giver ikke noget udtryk for, hvem dette »noget« kan være. De bruger ganske vist udtrykket »Han deroppe (*Pinnga*), men de ved ikke, hvem han er, og denne vending »han deroppe« (eller: det deroppe), som benyttes af alle, har ikke nogen større betydning; de mener blot, at det er noget, der befinder sig lidt længere inde i landet eller lidt højere oppe end dem selv. Og så er det dog noget, der er ganske nær. Rosing, Det Grønlandske selskabs skrifter XV, 1906. s. 12.

¹⁶ Chr. Rosing, 1906, ss. 21, 22

¹⁷ Chr. Rosing, 1906, s. 59

¹⁸ De mener, at årsagen til dødsfald og alle sygdomme må søges i, af deres medmennesker ønsker at skade dem, enten ved at udføre en eller anden (ubetydelig) handling eller gennem hadefuldt tænkning. Chr. Rosing, Det Grønlandske selskabs skrifter XV, 1906, s. 14

¹⁹ Chr. Rosing, 1906, s. 49-50

²⁰ Alt det ovennævnte har navn efter de bedrageriske regler, som vogterne af bopladsfællernes tro har fastsat, og for at holde deres bopladsfæller i stadig frygt sørger de (åndemanerne) for, at skikkene bliver holdt i hævd. Chr. Rosing, Det Grønlandske selskabs skrifter XV, 1906. s. 14

²¹ Chr. Rosing, 1906, s. 35

²² Ostermann O. Lohse, Kbh, 1921, s. 11

²³ Chr. Rosing, 1906, ss 35, 36

²⁴ Ostermann. O. Lohse, Kbh, 1921, s. 11

²⁵ Chr. Rosing, 1906, s. 37

²⁶ Chr. Rosing, 1906, s. 37

²⁷ Chr. Rosing, 1906, s. 36

²⁸ Chr. Rosing, 1906, s. 36

²⁹ Chr. Rosing skriver: ”Flere gange lægger de ganske vist mærke til deres hensigtsløse handlinger, men ikke desto mindre giver de dem deres fattige ejendele som betaling af lutter frygt. (...) og de få, der har lagt mærke dertil, er bange for at omtale det, da de frygter, at deres sjæle skal blive røvet af Angakkoq-en, såfremt han skulle blive fornærmet på dem.” Chr. Rosing, 1906, s. 36

³⁰ Rosing beskriver på side 13 de grønlandske hedningers opfattelse af sjælen således: ”De ved at mennesket har en udødelig sjæl, men de har uensartede og forvanskede meninger om sjælen (*tarneq*). Til dette har W. Thalbitzer i sin notat nr. 7 skrevet følgende: ” 7 (side 13). »De ved at mennesket har en udødelig Sjæl«. Hedningerne (alle Eskimoer og Indianere) tænkte sig jordlivet fortsat i himmellandet (som er et fattigt sted) eller i havdybets land for de døde (hvor der er overflod af vildt); men deres begreb om »sjæl« lignede ikke vort kristeligt prægede begreb. Det eskimoiske ord *tarneq* el. *tarni* oversættes i reglen ved »sjæl«, men kunde bedre kaldes »sjæleelement«, »livselement« eller »lille-sjæl«; ti et menneske har efter eskimoisk opfattelse en lille *tarni* i hvert led i kroppen og dertil to særlig betydningsfulde »tarnar« eller småsjæle, den ene i nakken eller struben, den anden »i venstre side«, d. v. s. i hjertekulen eller et sted under mellemgulvet som hedder *tartunaq*, partiet omkring nyrene. Andre talte om at en tredje livsvigtig »sjæl« (*tarni*) har sæde nederst i ryggraden (de lærde Eskimoer var herom lidt uenige!). Hver *tarni* er ligesom et luftigt lille menneske, en homunculus. — Rosing fremstiller i denne forbindelse Grønlændernes gamle opfattelse av sygdom som en partiel »sjæleberøvelse«, et sjælerov, jvf. *Hansérak*, Dagbog s. 31, 76, 110, 116 (og 193, note 20) [...]”

³¹ Chr. Rosing, 1906, s. 36

³² Chr. Rosing, 1906, s. 44

³³ Chr. Rosing, 1906, s. 89 – 93

³⁴ Ostermann. O. Lohse, Kbh, 1921, s. 10

³⁵ Chr. Rosing, 1906, s. 59

³⁶ Chr. Rosing, 1906, s.s 33-34, 89-98

³⁷ Chr. Rosing, 1906, s. 101 – 103

³⁸ H. Ostermann, Ukendt årstal, s. 41-42

³⁹ H. Ostermann, MCMXLIII, ss. 32

⁴⁰ William Thalbitzer skriver i en note i Chr. Rosings bog således: ”Pastor Rosing vil åbenbart gerne finde tegn på at Østgrønlands hedninger engang har haft kendskab til en ”højeste gud, Gud selv”, og derfra bevaret ligesom en sidste rest av ”uråbenbaringen”, hvorom han har hørt eller læst i sin teologi. En sådan anskuelse vilde stemme helt med katolicismens teologi. [...] Rosing bruger et Udtryk som ”den Smule, der er tilbage af Mindet om de ældste Tider,... et rigtigt, men svagt Minde”. Chr. Rosing. 1906. s. 118. note 5 af WT.

⁴¹ Ostermann. O. Lohse, Kbh, 1921, s. 11-12

⁴² Hindsberger, 1997, s. 80

⁴³ GD, s. 270-271

⁴⁴ Hindsberger, 1997, s. 38

⁴⁵ Hindsberger, 1997, s. 37-38

⁴⁶ Gads Bibel Leksikon, 1988, s. 326

⁴⁷ Alf Ross Kbh, 1970, s. 18-19

⁴⁸ Genesis 3, 1-24

⁴⁹ Først langt senere (1963) blev nogle af de syndige handlinger kriminaliseret ved Kriminallovens tilblivelse. Af det, der blev kriminaliseret, kan som eksempel nævnes: Forbrydelser i familieforhold, forbrydelse mod liv og legeme, forbrydelser mod dyr, forbrydelser mod den personlige frihed, freds- og æreskrænkelser, formueforbrydelser. For at vide mere konkret om disse forbrydelser kan man se i Bekendtgørelse af Kriminallov for Grønland fra kap. 15 – 21.

⁵⁰ Ostermann. O. Lohse, Kbh, 1921, s. 201

⁵¹ Leif Grane, Anis 1994, s. 29

⁵² Leif Grane, Anis 1994, s. 37

⁵³ Bobé, 1936, s. 36

⁵⁴ Af miss. Østergaards papirer II af H. Ostermann, s. 37

⁵⁵ Af miss. Østergaards papirer II af H. Ostermann, s. 37

⁵⁶ Af miss. Østergaards papirer II af H. Ostermann, s. 43

⁵⁷ Det ”Grønland”, som jeg her taler om, består af Frederikshåb og dets omegn, Godthåb og dets omegn, Sukkertoppen og dets omegn, Holsteinsborg og dets omegn som strækker sig helt op til den gamle Egedesminde der senere bliver forflyttet til Aasiaat, samt hele Diskobugten som strækker sig fra Christianshåb til Jakobshavn og Diskoøen også helt op til Uummannaq samt i en periode helt op til Upernivik. Som bekendt blev Østgrønland og Thule-området først kristnet lidt i slutningen af 1800-talet og begyndelsen af 1900-talet. Hvad jeg undlader at nævne er de mere sydlige dele, som er Julianehåb og dets omegn, da disse på dette tidspunkt var mere Herrnhuternes distrikter.

⁵⁸ Ostermann, O. Lohse, Kbh, 1921, s. 197

⁵⁹ Ostermann, O. Lohse, Kbh, 1921, s. 199

⁶⁰ Ostermann, O. Lohse, Kbh, 1921, s. 197

⁶¹ Ostermann, O. Lohse, Kbh, 1921, s. 197

⁶² Ostermann, O. Lohse, Kbh, 1921, s. 201

⁶³ Ostermann, O. Lohse, Kbh, 1921, s. 202

⁶⁴ Ostermann. O. Lohse, Kbh, 1921, s. 127

⁶⁵ Ostermann, O. Lohse, Kbh, 1921, s. 128

⁶⁶ Ostermann, O. Lohse, Kbh, 1921, s. 145-146